

บทที่ 3

การตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีของศาลต่างประเทศ

ทางปฏิบัติของศาลไทยในการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีที่กล่าวมาในบทที่แล้ว ก่อให้เกิดผลกระทบโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสิทธิเสรีภาพของจำเลยในคดีอาญา ในบทนี้จะศึกษาถึงการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีของศาลในต่างประเทศ คือ ประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศสและญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศในระบบกฎหมาย Civil Law เช่นเดียวกัน เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในการหาแนวทางปรับปรุงการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีของศาลไทยต่อไป

3.1 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวกับการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีที่ชัดเจน แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีจะได้กล่าวถึงระบบศาล และการดำเนินคดีอาญา ซึ่งกระบวนการพิจารณาในคดีอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แบ่งเป็น การดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง ชั้นประทับฟ้องและชั้นพิจารณา โดยศาลมีอำนาจตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีในชั้นประทับฟ้องและชั้นพิจารณา ซึ่งจะได้กล่าวถึงสาระสำคัญเป็นลำดับ ดังนี้

3.1.1 ระบบศาล

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แบ่งระบบศาลออกเป็น 4 ระบบ¹ ได้แก่

- 1) ศาลทั่วไป
- 2) ศาลพิเศษ
- 3) ศาลปกครอง
- 4) ศาลรัฐธรรมนูญ

---

¹ Fisher, Howard D., The German Legal System & Legal Language, 3^{ed} Edition. (London: Cavendish Publishing Limited, 2002) , p.205.

ซึ่งคดีอาญานั้นอยู่ในเขตอำนาจของศาลทั่วไป² ศาลทั่วไปแบ่งเป็น ศาลแขวง (Amtsgericht) ศาลจังหวัด (Landsgericht) ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandsgericht) โดยศาลสูงของสหพันธ์รัฐ (Bundsgesichtshof) เป็นศาลสูงสุดของประเทศอยู่เหนือกว่าทุกศาลของทุกรัฐ ศาลแต่ละแห่งมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้³

ศาลแขวง (Amtsgericht) ในคดีอาญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเล็กน้อย (คดีที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี) และไม่ใช่ความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลจังหวัด (Landsgericht) มีผู้พิพากษาคนเดียวหนึ่งเป็นองค์คณะ

ศาลจังหวัด (Landsgericht) เป็นทั้งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ โดยเป็นศาลชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เป็นคดีความผิดร้ายแรง (serious crime) ในการเป็นศาลชั้นต้นประกอบด้วยองค์คณะผู้พิพากษา 3 นาย ผู้พิพากษาสมทบ 2 นาย

นอกจากนั้นยังเป็นศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษาศาลแขวง ในการเป็นศาลอุทธรณ์ประกอบด้วยองค์คณะผู้พิพากษา 1 นายและผู้พิพากษาสมทบ 2 นาย

ศาลสูงมลรัฐ (Oberlandsgericht) มีอำนาจพิจารณาฎีกา เฉพาะฎีกาปัญหาข้อกฎหมายที่ส่งมาจากศาลจังหวัด (Landsgericht) ในกรณีนี้ มีองค์คณะผู้พิพากษา 3 นาย เป็นศาลอุทธรณ์ในการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายจากศาลจังหวัด เป็นศาลชั้นต้นในคดีการเมืองที่ร้ายแรง เช่น ข้อหากบฏหรือทรยศต่อประเทศ ในกรณีนี้มีองค์คณะผู้พิพากษา 5 นาย นอกจากนี้ยังมีอำนาจอุทธรณ์คำสั่งแบบ Beschwerde ในคดีอาญา ซึ่งศาลจังหวัด (Landsgericht) และศาลสูงของสหพันธ์รัฐ (Bundsgesichtshof) ไม่มีอำนาจพิจารณาอีกด้วย⁴

ศาลสูงของสหพันธ์รัฐ (Bundsgesichtshof) มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายที่อุทธรณ์มาจากศาลจังหวัด (Landsgericht) และศาลสูงมลรัฐ (Oberlandsgericht) ซึ่งศาลทั้งสองทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น เท่านั้น องค์คณะผู้พิพากษามี 5 นาย⁵

² Freckmann, Anke and Wegerich, Thomas, The German Legal System, (London: Sweet and Maxwell Limited, 1999), p.182.

³ Foster, Nigel G., German law & Legal System, (London: Blackstone Press Limited, 1993), p.352.

⁴ *Ibid.* p. 353.

⁵ Freckmann, Anke, *supra note 2*, p.184.

ในระบบกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งเป็นระบบ Civil Law ผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณาทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ไม่มีคณะลูกขุนที่พิจารณาข้อเท็จจริงเหมือนกลุ่มประเทศ Common Law

ผู้พิพากษาในประเทศเยอรมนีหน้าที่หลัก 4 ประการ คือ ออกคำสั่งใดๆและควบคุมการพิจารณาคดี การกำหนดข้อเท็จจริง ตัดสินและกำหนดโทษ สำหรับการออกคำสั่งและการควบคุมการพิจารณาคดี เป็นโครงสร้างทางด้านวิธีพิจารณา (Procedural Formation) ส่วนการกำหนดข้อเท็จจริงตัดสินและกำหนดโทษ เป็นโครงสร้างทางด้านเนื้อหา (Substantive Formation)

3.1.2 การดำเนินคดีอาญา

กระบวนการพิจารณาคดีอาญาในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แบ่งเป็น⁶

- 1) กระบวนการพิจารณาชั้นตัดสินคดี
- 2) กระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดี

โดยมีคำพิพากษาถึงที่สุด เป็นจุดแบ่งกระบวนการพิจารณาทั้งสองออกจากกัน กล่าวคือ ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดจะไม่มีกระบวนการบังคับโทษ

ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะกระบวนการพิจารณาชั้นตัดสินคดี เพราะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีเท่านั้น ดังนี้

กระบวนการพิจารณาในชั้นตัดสินคดีอาญาจะ

- 1) ดำเนินไปตามกระบวนการพิจารณาคดีปกติ หรือ
- 2) ดำเนินไปตามกระบวนการพิจารณาคดีพิเศษ เช่น การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย หรือ

กระบวนการพิจารณาคดีแบบรวบรัด

ซึ่งกระบวนการพิจารณาคดีปกติ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. กระบวนการพิจารณาในชั้นสืบสวนสอบสวน (Vorverfahren)

กระบวนการพิจารณาชั้นสืบสวนสอบสวน (The investigative process) คือ การเตรียมการสำหรับการสั่งคดีของพนักงานอัยการ⁷ เป็นกระบวนการในการหาข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับการ

⁶ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ , “ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน” , *อุลพาห* เล่ม 1 ปี 55 (มกราคม-เมษายน 2551).

⁷ Werner F. Ebke and Matthew W. Finkin, *Introduction to German Law*, (Kluwer Law International 1996), p.417.

กระทำความผิดเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เพื่อยืนยันข้อกล่าวหา อันเป็นการชี้ขาดในเรื่องที่มีการกล่าวหา ซึ่งการที่จะชี้ขาดได้จะต้องมีการพิจารณาข้อเท็จจริงต่างๆที่เกิดขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อเท็จจริงที่ได้มาจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาโดยชอบ ซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญา หน้าที่ในขั้นนี้มีพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบ พนักงานอัยการอาจสืบสวนสอบสวนด้วยตนเองหรืออาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานตำรวจสืบสวนสอบสวนแทนได้ วิธีเริ่มการสอบสวน คือ บุคคลอาจแจ้งการกระทำความผิดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยคำกล่าวโทษ (strafanzeige) บุคคลใดที่พบการกระทำความผิดก็กล่าวโทษได้โดยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร หรือโดยคำร้องทุกข์ (strafantrag) ซึ่งกระทำโดยผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้น และพนักงานอัยการอาจเริ่มการสอบสวนได้ด้วยตนเองหรือเมื่อมีคำกล่าวโทษหรือมีคำร้องทุกข์ก็ได้ ส่วนเจ้าพนักงานตำรวจนั้นทำการสอบสวนได้โดยเริ่มดำเนินการสอบสวนเองเมื่อตนรับแจ้งความไว้ว่ามีกระทำความผิดเกิดขึ้น หรือตามคำสั่งของพนักงานอัยการ ซึ่งในการค้นหาความจริง พนักงานอัยการจะต้องรวบรวมและตรวจสอบพยานหลักฐานทั้งหมด ทั้งที่เป็นผลดีและเป็นผลร้ายกับผู้ต้องสงสัย⁸ ซึ่งการดำเนินคดีขั้นนี้จะจบลงเมื่อมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการ⁹ จึงถือว่า การยื่นฟ้อง เป็นจุดแบ่งระหว่างกระบวนการพิจารณาในชั้นสืบสวนสอบสวนออกจากกระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

พนักงานอัยการจะรวบรวมพยานหลักฐานจากเจ้าพนักงานตำรวจ ออกหมายเรียกและสอบปากคำผู้ต้องสงสัย พยานและผู้เชี่ยวชาญ พนักงานอัยการอาจจะสั่งให้ผู้ต้องสงสัยมาให้ถ้อยคำแม้เขาจะไม่ให้การอย่างไรก็ตาม เมื่อถามปากคำแล้ว พนักงานอัยการต้องแจ้งข้อหาให้ทราบและแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้การใดๆและสิทธิที่จะมีทนายความ¹⁰

การสืบสวนสอบสวนจะยุติลงโดยการที่พนักงานอัยการใช้ดุลยพินิจ ซึ่งอาจจะเป็น ในทางบวก คือ การยื่นฟ้องคดี เนื่องจากพนักงานอัยการพบว่ามีเหตุอันควรสงสัยเพียงพอ (Sufficient cause) พนักงานอัยการสามารถฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลเปิดการพิจารณาคดีชั้นพิจารณาได้ (The opening of the main proceedings) หรือในทางลบ คือ การยุติคดี ซึ่งอาจจะมีเหตุผลมาจากทางด้านข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย หรือเป็นคดีเล็กน้อยๆ ซึ่งจะทำให้การสืบสวนสอบสวนยุติลง¹¹

⁸ *Ibid.* p.417.

⁹ Foster, Nigel G., *supra note* 3, p.339.

¹⁰ *Ibid.* p.347.

¹¹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 7.*

เหตุผลทางข้อเท็จจริง คือ ไม่มีเหตุอันควรสงสัยเพียงพอว่ามีการกระทำความผิด หรือเป็นคดีความผิดอาญาที่ผู้เสียหายฟ้องได้ (Privatklagedelikt) ตามมาตรา 374¹² และการยื่นฟ้องในกรณีนี้ไม่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ (Public Interest) หรือกรณีที่พนักงานอัยการใช้ดุลยพินิจในการสั่งไม่ฟ้องคดีตามหลักการดำเนินคดีตามดุลยพินิจในคดีความผิดเล็กน้อย¹³

2. กระบวนการดำเนินคดีอาญาชั้นประทับฟ้อง (Zwischenverfahren)

ข้อความคิดและความสำคัญของกระบวนการพิจารณาในชั้นประทับฟ้อง หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ อยู่ในแง่ของการตรวจสอบว่า การที่จะดำเนินการฟ้องร้องในทางอาญาต่อไปนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นหรือไม่ ศาลจะมีคำสั่งไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป (ไม่รับฟ้อง) เพื่อหลีกเลี่ยงการพิจารณาที่ไม่จำเป็น¹⁴ นอกจากนี้ ความสำคัญของกระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้องยังอยู่ที่ ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องมีโอกาสหลังจากที่ได้รับแจ้งถึงคำฟ้องที่จะยื่นบัญชีระบุนายาน และข้อคัดค้านอื่นๆ เพื่อใช้ในการดำเนินการในชั้นไต่สวนมูลฟ้องด้วย ถ้ากระบวนการพิจารณาชั้นสืบสวนสอบสวนไม่ได้นำไปสู่การยุติการดำเนินคดีอาญาแล้ว โดยหลักก็จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องที่ศาลจะวินิจฉัยว่าคดีมีมูลหรือไม่ต่อไป¹⁵

ถ้ากระบวนการพิจารณาชั้นสืบสวนสอบสวน ไม่ได้นำไปสู่การยุติการดำเนินคดีอาญาโดยพนักงานอัยการแล้ว คดีจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องที่ศาลจะวินิจฉัยว่าคดีมีมูลหรือไม่ต่อไป เมื่อพนักงานอัยการสอบสวนเสร็จและสั่งให้มีการดำเนินคดีแล้ว ก่อนที่จะถึงขั้นสุดท้ายเพื่อพิจารณาพิพากษา จะต้องมีการดำเนินกระบวนการในชั้นประทับฟ้องก่อนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมดุลยพินิจในการสั่งฟ้องคดีของพนักงานอัยการ ให้มีการควบคุมโดยศาล ก่อนที่จะกล่าวหาผู้กระทำความผิดต่อศาล เพื่อปกป้องสถานะของจำเลยก่อนการพิจารณาคดี¹⁶

พนักงานอัยการจะขอให้ศาลซึ่งรับผิดชอบกระบวนการพิจารณาชั้นพิจารณา เริ่มกระบวนการพิจารณา ศาลจะพิจารณาว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอและชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ทั้งชี้ขาดว่าจะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปหรือไม่¹⁷

¹²ต่อไปหากมีการระบุแต่เพียงเลขมาตราใด ถ้ามิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้หมายถึงเลขมาตราตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน

¹³ Freckmann, Anke, *supra* note 2, p.205.

¹⁴ *Ibid.* p.189.

¹⁵ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ,อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 7.*

¹⁶ Freckmann, Anke, *supra* note 2, p.206.

¹⁷ Foster, Nigel G., *supra* note 3, p.340.

ศาลจะสั่งเปิดการพิจารณา (Order committing for trial) หากหลังจากกระบวนการดำเนินคดีชั้นสอบสวน มีหลักฐานเพียงพอน่าจะสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิด ซึ่งจำเลยจะไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งนี้ (มาตรา 210 (1))

ศาลจะปฏิเสธไม่เปิดกระบวนการพิจารณาคดีชั้นหลัก ถ้ามีความเห็นว่าเนื้อหาแห่งข้อกล่าวหาการกระทำนั้นไม่เป็นความผิด (The matters charged do not constitute a crime) หรือถ้าไม่มีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี (Procedural conditions are not satisfied) ¹⁸ ซึ่งพนักงานอัยการสามารถอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณานี้ได้ทันที (Beschwerde) ตามมาตรา 210 (2))

3. กระบวนการดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณา (Hauptverfahren)

การดำเนินคดีอาญาในชั้นนี้ เป็นกระบวนการชี้ขาดคดีโดยศาลซึ่งก็คือ การพิจารณาและพิพากษาคดีนั่นเอง ศาลจะรวบรวมพยานหลักฐานด้วยตนเองและการพิจารณาชั้นหลักเริ่มและสิ้นสุดโดยการสืบพยานในศาล ต่อมาศาลจะมีคำพิพากษา ¹⁹

ในแต่ละขั้นตอน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมนี ได้กำหนดองค์กรต่างๆ ที่จะเข้ามามีบทบาทที่แตกต่างกัน โดยภาระหลักขององค์กรทั้งหลายก็คือ การช่วยกันค้นหาความจริง (Examination doctrine) เพื่อบรรลุเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญา คือ การชี้ขาดเรื่องที่กำลังกล่าวหา

เมื่อจำเลย ทนายจำเลย พยานและผู้เชี่ยวชาญมาปรากฏตัวต่อศาล ศาลจะแจ้งสิทธิและหน้าที่กับพยาน เมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงและเห็นว่าจำเลยมีความสามารถในการต่อสู้คดีแล้ว พนักงานอัยการจะอ่านฟ้องให้จำเลยฟัง ทั้งแจ้งว่าจำเลยมีสิทธิที่จะเงี่ยบ ต่อมาจึงมีการสืบพยานโดยผู้พิพากษา พนักงานอัยการจำเลยและทนายจำเลยก็สามารถถามพยานได้ แต่คำถามนี้ต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นในคดีและเป็นคำถามที่เหมาะสม มิฉะนั้น ผู้พิพากษาอาจปฏิเสธไม่ให้ถามพยานได้ หลังจากสืบพยานแล้ว พนักงานอัยการจะแถลงปิดคดี ต่อมาจะเป็นการแถลงปิดคดีของจำเลยและทนายจำเลย ²⁰

สำหรับการฟ้องคดีอาญา ประเทศเยอรมนีถือหลักการดำเนินคดีตามกฎหมาย (Legaltitsprinzip) ในการดำเนินคดีอาญาตาม “หลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย” เจ้าพนักงานมีหน้าที่ต้องสอบสวนดำเนินคดีชั้นเองโดยลำพัง เมื่อทราบว่าได้มีการกระทำความผิด

¹⁸ Werner F. Ebke and Matthew W. Finkin, *supra note 8*, p.418.

¹⁹ Foster, Nigel G., *supra note 3*, p. 340.

²⁰ Freckmann, Anke, *supra note 2*, p.207.

เกิดขึ้นโดยไม่พักต้องคำนึงว่าได้มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษแล้วหรือไม่ และเมื่อได้สอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว เห็นว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริง เจ้าพนักงานก็มีหน้าที่ต้องฟ้องผู้ต้องหาต่อไป

เจ้าพนักงานมีหน้าที่ต้องดำเนินคดีจนกว่าจะถึงที่สุดโดยไม่สามารถถอนฟ้องได้ ต่างจากหลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจที่แม้จะปรากฏหลักฐานน่าเชื่อว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด แต่เจ้าพนักงานอาจไม่ฟ้องร้องผู้กระทำผิดได้ในบางเรื่อง เช่น เพราะไม่เป็นประโยชน์แก่สังคม หรือแม้แต่เมื่อฟ้องคดีไปแล้วก็สามารถใช้ดุลยพินิจในการถอนฟ้องได้²¹

โดยที่ “หลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย” เป็นหลักที่กำหนดหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องคดีดังกล่าวแล้ว “หลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย” จึงเป็นหลักประกันความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย เพราะตามหลักนี้เจ้าพนักงานต้องดำเนินคดีทุกเรื่องโดยไม่คำนึงถึงตัวบุคคล

อีกทั้งประเทศเยอรมนียังใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ กล่าวคือ ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย เว้นแต่จะเป็นความผิดบางประเภทที่ไม่มีประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) เข้ามาเกี่ยวข้อง รัฐอาจผ่อนคลายเป็นให้เอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเองได้ (มาตรา 374)²² โดยรัฐเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาโดยให้เจ้าพนักงานของรัฐ คือ พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวนฟ้องร้องอันเป็นหลักเกณฑ์ของระบบอัยการที่สมบูรณ์โดยถือว่าการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแบ่งแยกได้ ตำรวจเป็นเพียงเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานอัยการเท่านั้น²³

ประเทศเยอรมนีใช้หลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย แสดงให้เห็นจากบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดหน้าที่ของพนักงานอัยการไว้ชัดเจนว่า ในกรณีที่มีเหตุสงสัยตามควรว่าได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นพนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องเข้าไปดำเนินคดี ตามมาตรา 152

²¹ ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548) น.33.

²² John H. Langbein., Comparative Criminal Procedure: Germany, (St. paul Minnesota : West Pubublishing Co., 1977) , footnote , 11 , p.11.

²³ *Ibid.* p.4.

วรรคสอง²⁴

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม แม้พนักงานอัยการจะเห็นว่าเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดซึ่งพนักงานอัยการต้องดำเนินคดี แต่พนักงานอัยการอาจไม่ฟ้องคดีได้โดยถือเป็นข้อยกเว้นของหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย ซึ่งมีบัญญัติไว้ในมาตรา 153 a²⁵

3.1.3 การตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีของศาล

1. การตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีชั้นประทับฟ้อง (Zwischenverfahren)

กระบวนการพิจารณาในชั้นประทับฟ้องหรือชั้นไต่สวนมูลฟ้อง มีผู้พิพากษาที่เป็นอิสระเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งจำกัดเฉพาะผู้พิพากษาอาชีพเท่านั้น กระบวนการพิจารณาจะเริ่มต้นหลังจากที่ได้มีการยื่นคำฟ้องยังศาลที่มีอำนาจชำระคดี และยังคงดำเนินอยู่ก่อนที่ศาลที่มีอำนาจชำระคดีดังกล่าวจะได้มีคำสั่งประทับฟ้อง²⁶ โดยจะไม่มีผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมด้วยในชั้นนี้²⁷

การไต่สวนมูลฟ้อง มีขั้นตอน ดังนี้

---

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 152 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้ากฎหมายมิได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องสอบสวนดำเนินคดีกับการกระทำอันเป็นความผิดอาญาที่สามารถดำเนินการได้ทุกอย่าง เมื่อปรากฏว่าในกรณีนั้นมีสิ่งสนับสนุนให้เชื่อได้ในทางข้อเท็จจริงที่เพียงพอ”

²⁵ คณิต ญ นคร, “อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง” ใน รวมบทความทางด้านวิชาการของคณิต ญ นคร, รวบรวมโดย สหาย ทวีทรัพย์สุนทรกุลและคนอื่นๆ (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2540) น.155.

มาตรา 153 a โดยความเห็นชอบของศาลที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นและของผู้ต้องหา พนักงานอัยการอาจรื้อการยื่นฟ้องคดีในความผิดอาญาโทษปานกลางไว้ชั่วคราวได้ โดยวางข้อกำหนดให้ผู้ต้องหาปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้

- (ก) ให้กระทำการอันใดอันหนึ่งอันเป็นการแก้ไขผลร้ายที่ตนได้ก่อขึ้น
- (ข) ให้จ่ายเงินจำนวนหนึ่งแก่องค์กรที่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสาธารณะหรือแก่รัฐ
- (ค) ให้กระทำการอื่นใดที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ หรือ
- (ง) ให้ชดเชยค่าอุปการะเลี้ยงดู

²⁶ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 7.

²⁷ Foster, Nigel G., *supra note 3*, p.353.

1) เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว พนักงานอัยการจะสรุปสำนวนและพิจารณาว่ามีเหตุสมควรที่จะสั่งฟ้องหรือไม่ หากผลของการสอบสวนแสดงให้เห็นเหตุอันควรสงสัยที่จะสั่งฟ้อง พนักงานอัยการจะสั่งฟ้อง โดยยื่นฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น (มาตรา 170 (1))

2) ศาลจะชี้ขาดว่าจะเปิดการพิจารณาหรือยุติการดำเนินกระบวนการพิจารณานั้น (มาตรา 199 (1)) ซึ่งคำฟ้องจะประกอบด้วยคำร้องขอให้ศาลเปิดการพิจารณากับสำนวนการสอบสวนที่แนบมา ส่งให้แก่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา (มาตรา 199 (2))

3) ในคำฟ้องนั้นจะประกอบไปด้วย การระบุถึงตัวจำเลย การกระทำที่กล่าวหา เวลาและสถานที่ในการกระทำ ความผิดบทกฎหมายที่อ้างว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด รวมทั้งพยานหลักฐานที่พนักงานอัยการอ้างถึงเพื่อสืบพยานก่อนที่มีการพิจารณาพิพากษา (มาตรา 200)

4) ศาลจะแต่งตั้งทนายขอแรงให้แก่จำเลยในกรณีที่จำเป็น (มาตรา 141 (1))

5) เมื่อมีการยื่นฟ้องแล้ว ก่อนเปิดการพิจารณา ผู้พิพากษาเจ้าของคดี จะส่งคำฟ้องไปยังผู้ถูกกล่าวหา ในขณะที่เดียวกันจะแจ้งให้จำเลยทราบจำเลยสามารถยื่นพยานหลักฐานก่อนการไต่สวนมูลฟ้อง หรือจะยื่นข้อคัดค้านใดๆในการที่ศาลจะมีคำสั่งประทับฟ้องภายในเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ (มาตรา 201 (1)) คำวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับการยื่นคำร้องหรือคัดค้านของจำเลยดังกล่าวเป็นที่สุด (มาตรา 201 (2))

6) ก่อนที่ศาลจะวินิจฉัยว่าคดีมีมูลหรือไม่ ศาลที่ทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องสามารถทำการไต่สวนเพิ่มเติมได้ไม่ว่าจะโดยตามหน้าที่หรือตามคำร้องของจำเลย (มาตรา 201) และสามารถสั่งให้ทำการสืบพยานหลักฐานบางอย่าง โดยคำวินิจฉัยดังกล่าวถือเป็นที่สุด (มาตรา 202)

เมื่อไต่สวนมูลฟ้องแล้ว ศาลสามารถออกคำสั่งได้ใน 2 กรณี คือ สั่งว่าคดีมีมูลให้รับฟ้องไว้เพื่อเปิดการพิจารณาต่อไป หรือสั่งว่าคดีไม่มีมูลและปฏิเสธที่จะเปิดการพิจารณา

(1) ในกรณีที่ผลที่ได้จากการสืบสวนสอบสวน มีเหตุน่าสงสัยที่เพียงพอว่าจำเลยได้กระทำความผิดอาญาแล้ว (มาตรา 203) กล่าวคือ มีความเป็นไปได้อย่างมากที่ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยแล้ว (A high probability of a prison sentence) ศาลต้องมีคำสั่งว่าคดีมีมูล (โดยมีคำสั่งประทับฟ้อง) นอกจากนี้ ศาลต้องเชื่อว่าเงื่อนไขของการดำเนินคดีมีอยู่ครบด้วย²⁸

เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี (Preconditions of Criminal Proceedings) นี้จะเป็นตัวตัดสินว่าศาลจะชี้ขาดเนื้อหาแห่งคดีได้โดยคำพิพากษาหรือไม่ (ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาว่าจำเลยกระทำผิดตามฟ้องหรือไม่) กระบวนพิจารณาคดีอาญาทั้งหมดขึ้นอยู่กับว่ามีเงื่อนไขให้

²⁸ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 7.

อำนาจดำเนินคดีเหล่านี้มีอยู่หรือไม่ ในชั้นประทับฟ้องนี้ศาลจึงต้องยกเงื่อนไขขึ้นพิจารณา ก่อนโดยพลการ (*ex officio*) และต้องพิจารณาในทุกๆ ขั้นตอนของการพิจารณาคดี (at every stage)²⁹

เงื่อนไขทางวิธีพิจารณาที่ศาลจะต้องทำการตรวจสอบ เช่น

1. จำเลยอยู่ในเขตอำนาจศาลหรือไม่
2. วิธีพิจารณาความอาญาถูกต้องหรือไม่
3. เนื้อหาของคดีที่จะฟ้อง เช่น เนื้อหาแห่งคดีไม่เป็นเรื่องที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาอยู่ในศาลอื่นหรือเป็นเรื่องที่มีคำพิพากษาแล้ว (*ne bis in dem*)³⁰

วัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายอาญาสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพสำหรับการลงโทษผู้กระทำความผิด แต่มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ต้องสงสัยจากการใช้มาตรการปราบปรามและบังคับโดยรัฐและเจ้าพนักงาน ผู้ทำการสอบสวนอย่างเพียงพอ เมื่อเจ้าพนักงานของรัฐใช้มาตรการเด็ดขาดที่สุดกับบุคคล สิทธิของเขาก็สมควรที่จะได้รับการคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ดังนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเป็นสิ่งที่ชี้วัดถึงกฎหมายรัฐธรรมนูญ ถ้ามีการละเมิดสิทธิตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะเป็นสิ่งที่ชี้วัดถึงกฎหมายรัฐธรรมนูญ ตัวอย่างเช่น บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญระดับหลักทั่วไปที่เป็นสิทธิพื้นฐานของจำเลยในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา เช่น หลักการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำนี้³¹

4. คดีไม่ขาดอายุความ
5. ไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ
6. ความถูกต้องของคำฟ้องรวมทั้งสิ่งที่กฎหมายกำหนด
7. ความสามารถที่จะร่วมการพิจารณาได้ เขาต้องมีความสามารถที่จะรักษาผลประโยชน์ของเขาทั้งในและนอกกระบวนการพิจารณา

(2) ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่ประทับฟ้อง มีหลายกรณี กล่าวคือ³²

²⁹ Werner F. Ebke and Matthew W. Finkin., *supra* note 8, p. 431.

³⁰ Article 103 III GG The right of the perpetrator of a crime not to be prosecuted or punished more than once for the same crime (*ne bis in idem*)

³¹ Fisher, Howard D., *supra* note 1, p.224.

³² สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, อ่างแล้ว เขิงอรรถที่ 7.

(2.1) หากมีเหตุผลไม่ว่าในแง่ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่คาดว่าจะนำไปสู่การยกฟ้อง (มาตรา 204 (1)) อาศัยเหตุผลทางข้อเท็จจริง คือ พยานหลักฐานไม่มีเพียงพอที่จะทำให้เห็นเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิด สำหรับเหตุผลทางกฎหมายที่ศาลจะไม่นำคดีสู่การพิจารณา (Trial) คือ ถ้าคดีนั้นขาดเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี (ข้อเรียกร้องทางวิธีพิจารณา Procedural requirement)

การที่ศาลตรวจสอบเงื่อนไขของการดำเนินคดีว่ามีอยู่ครบหรือไม่ ถ้ามีครบแล้วจึงส่งประทับฟ้องหรือการที่ศาลมีคำสั่งไม่ประทับฟ้องหรือไม่เปิดการพิจารณาโดยอาศัยเหตุผลทางข้อกฎหมาย คือ การตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีหรือเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีนั่นเอง (มาตรา 204) ศาลจะปฏิเสธไม่เปิดการพิจารณา หากมีเงื่อนไขครบคดียุติ เช่น การกระทำตามที่กล่าวหาไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย หรือคดีขาดอายุความซึ่งเมื่อศาลออกคำสั่งเช่นนี้แล้ว พนักงานอัยการมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งได้ทันที (Beschwerde)

(2.2) ในกรณีตาม มาตรา 153 (2) มาตรา 153 a (2) และมาตรา 153 b (2) (เป็นข้อยกเว้นของหลักการดำเนินคดีตามกฎหมาย³³) ศาลสามารถที่จะยุติการพิจารณาคดีโดยเด็ดขาดจากเหตุผลของการฟ้องคดีตามดุลยพินิจ แต่ต้องได้รับความยินยอมจากพนักงานอัยการและจำเลย

(2.3) ในกรณีที่ไม่มีตัวจำเลยอยู่ ศาลจะยุติการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราว (เท่าที่ไม่มีเหตุที่จะพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ ตามมาตรา 285 เป็นต้นไป) หรือมีเหตุขัดขวางที่เป็นการชั่วคราวในกรณีอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับตัวจำเลย (มาตรา 205) เช่น ภายหลังจากการกระทำความผิด จำเลยกลายเป็นคนวิกลจริต

ซึ่งกรณีตาม (2.2) และ (2.3) ไม่ใช่กรณีที่คดีนั้นมีเงื่อนไขครบคดียุติแต่อย่างใด

สำหรับการเยียวยาทางกฎหมายของคำสั่งในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ โดยหลักแล้ว คำสั่งศาลว่าคดีมีมูล ทั้งจำเลยและพนักงานอัยการไม่มีสิทธิอุทธรณ์คัดค้าน (มาตรา 210) เพราะจะทำให้กระบวนการพิจารณายืดเยื้อออกไป ทั้งพนักงานอัยการและจำเลยมีสิทธิที่จะแสดงความเห็นได้อยู่แล้วในชั้นพิจารณาคดี ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่ประทับฟ้อง พนักงานอัยการมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งได้ทันที (มาตรา 210 (2))³⁴

³³ คณิศ ณ นคร ,อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 25 น.155

³⁴ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ,อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 7.

2. การตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีในชั้นพิจารณา

หลังจากที่ศาลสั่งว่าคดีมีมูลและมีคำสั่งรับฟ้องไว้พิจารณาแล้ว การดำเนินคดีจะเข้าสู่ขั้นตอนการพิจารณาคดี โดยการพิจารณาคดีจะแบ่งเป็นการชั้นเตรียมการพิจารณาและชั้นพิจารณาคดี การเตรียมการพิจารณา ศาลจะออกหมายเรียกจำเลย ทนายจำเลย พยานและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อกำหนดวันให้มาปรากฏตัวต่อศาล หลังจากนั้นคดีจะเข้าสู่ชั้นพิจารณา ซึ่งการรับฟังพยานหลักฐานเป็นหัวใจของกระบวนการพิจารณาในชั้นนี้³⁵

หากต่อมาภายหลังในระหว่างการพิจารณาปรากฏว่าคดีนั้นมีเงื่อนไขระงับคดี ศาลจะไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปโดยคำสั่งชี้ขาดของศาล (มาตรา 206 a (1)) โดยพนักงานอัยการสามารถอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณานี้ได้ทันที (มาตรา 206 a (2)) หรือศาลจะพิพากษายกฟ้อง (มาตรา 260 (3))

คำพิพากษาเป็นคำวินิจฉัยชี้ขาดโดยศาลบนพื้นฐานของการพิจารณา คำพิพากษาทำให้กระบวนการพิจารณาในคดีนั้นเสร็จสมบูรณ์ คำพิพากษาอาจชี้ขาดว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปไม่อาจยอมรับได้ (คำวินิจฉัยชี้ขาดในทางวิธีพิจารณา) หรือเกี่ยวกับเนื้อหาแห่งคดี ในกรณีนี้ศาลจะพิพากษายกฟ้องหรือวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิด (คำวินิจฉัยชี้ขาดคดีในเนื้อหาของคดี)³⁶ คำวินิจฉัยชี้ขาดคดีในเนื้อหาของคดีโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้แก่ คำพิพากษา ส่วนคำวินิจฉัยชี้ขาดในทางวิธีพิจารณานั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ คำวินิจฉัยชี้ขาดชี้ขาดเรื่อง “เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี”

เมื่อศาลตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีและมูลคดีแล้ว ศาลเห็นว่าคดีนั้นมีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีและมีเหตุอันสมควรให้เชื่อว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ศาลจึงรับคดีไว้เพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป (มาตรา 207 (1)) ถ้าต่อมาปรากฏว่าหลังจากที่ศาลมีคำสั่งเปิดการพิจารณาคดีแล้ว มีเงื่อนไขระงับคดีเกิดขึ้น เช่น เนื่องจากการแก้ไขกฎหมายทำให้การกระทำของจำเลยไม่สามารถที่จะลงโทษได้ตามกฎหมายที่ออกใช้บังคับภายหลังต่อไป (มาตรา 206 b) ก่อนมีคำพิพากษาในเนื้อหาแห่งคดีศาลต้องพิพากษายกฟ้อง (มาตรา 268)

คำพิพากษา คือ คำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลบนพื้นฐานของการพิจารณาคดี เมื่อมีคำพิพากษาถือว่ากระบวนการพิจารณาในชั้นต้นจบลง ซึ่งคำพิพากษานั้น อาจเป็น

³⁵ Freckmann, Anke, *supra note 2*, p.190.

³⁶ Werner F. Ebke and Matthew W. Finkin, *supra note 8*, p. 442.

(1) คำพิพากษาว่าไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป (Abandonment of the proceeding) ถือเป็นคำพิพากษาในทางวิธีพิจารณา (Procedural judgment) หรือการวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีนั่นเอง (มาตรา 260 (3))

(2) คำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือยกฟ้องซึ่งเป็นคำพิพากษาที่เกี่ยวกับเนื้อหาแห่งข้อกล่าวหาในฟ้อง เรียกคำพิพากษานี้ว่า คำพิพากษาในเนื้อหาแห่งคดี (Substantive judgment)

3.2. ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศส ได้แบ่ง การดำเนินคดีอาญาเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนฟ้องคดีและขั้นตอนหลังฟ้องคดี ในขั้นตอนก่อนฟ้องคดี จะมีระบบผู้พิพากษาสอบสวน ทำหน้าที่ตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีในชั้นก่อนฟ้องหรือชั้นประทับฟ้อง ส่วนการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีในชั้นพิจารณาคดีกระทำโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้น โดยก่อนที่จะกล่าวถึงการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดี จะขอล่าวถึงระบบศาลและการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้เห็นภาพกว้างของกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ดังนี้

3.2.1. ระบบศาล

ประเทศฝรั่งเศส แบ่งความผิดออกเป็น

1. ความผิดประเภท contravention คือ ความผิดอาญาที่ไม่ร้ายแรงมีอัตราโทษเพียงปรับหรือจำกัดสิทธิบางอย่างของจำเลย ความผิดประเภทนี้ไม่มีโทษจำคุก

2. ความผิดประเภท délit คือ ความผิดอาญาที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 2 เดือน จนถึงโทษจำคุกสูงสุด 10 ปี

3. ความผิดประเภท crime คือ ความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปี ถึงจำคุกตลอดชีวิต ศาลที่พิจารณาคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสมี 2 ส่วน คือ³⁷

1. ศาลไต่สวน (jurisdiction d'Instruction) ศาลไต่สวนแบ่งเป็น

(1) ศาลไต่สวนชั้นที่หนึ่ง

มีผู้พิพากษาสอบสวนทำหน้าที่สอบสวนคดี (มาตรา 50 C.P.P (2))

³⁷ Christian, Dadomo and Susan, Farran. The French Legal System, 2^{ed} Edition, (Sweet&Maxell, 1996), p.70.

(2) ศาลไต่สวนชั้นที่สองหรือศาลอุทธรณ์ไต่สวน

มีผู้พิพากษา 1 คน เป็นองค์คณะทำหน้าที่สอบสวนและมีผู้พิพากษา

(counselors) อีก 2 คน คอยช่วยเหลือ

ศาลไต่สวนมีหน้าที่สอบสวน เพื่อพิจารณาพยานหลักฐานว่ามีเพียงพอที่จะนำไปสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลตัดสินได้หรือไม่ ผู้พิพากษาสอบสวนจะตรวจสอบและประเมินคุณค่าของพยานหลักฐานตลอดจนรวบรวมพยานหลักฐานในคดีความผิดประเภท délit หรือ crime เพื่อป้องกันไม่ให้คดีที่มีพยานหลักฐานไม่เพียงพอเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลตัดสิน ทั้งยังเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาด้วย

เมื่อผู้พิพากษาสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้ว ผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจส่งฟ้องจำเลยต่อศาลที่มีอำนาจตัดสินคดีนั้น หรือสั่งไม่ฟ้องแล้วปล่อยตัวจำเลยไปซึ่งหลักเกณฑ์นี้ใช้ในความผิดอาญาประเภท délit และ crime เท่านั้น โดยความผิดประเภท crime นั้นกฎหมายบังคับให้ต้องทำการสอบสวนโดยผู้พิพากษาในทุกคดี ซึ่งผู้พิพากษาที่สอบสวนคดีใดแล้ว จะไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ตนได้สอบสวนไว้ได้ ซึ่งเป็นไปตามหลัก principle of incompatibility³⁸

ศาลไต่สวนชั้นที่สองหรือศาลอุทธรณ์ไต่สวน มีหน้าที่หลักในการตรวจสอบการสอบสวนในความผิดประเภท crime จากผู้พิพากษาสอบสวนอีกครั้งหนึ่ง (มาตรา 181 C.P.P) ถ้ายืนยันในคำวินิจฉัยของผู้พิพากษาสอบสวนแล้วจะส่งเรื่องเพื่อฟ้องคดีต่อศาล Cour d'assises ต่อไป (มาตรา 214 และมาตรา 215 C.P.P) นอกจากนี้ยังรับอุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษาสอบสวนอีกด้วย (มาตรา 185-187 และมาตรา 207 C.P.P)

2. ศาลตัดสิน (jurisdiction de jugement) ทำการพิจารณาพิพากษาคดี แบ่งออกเป็น 3 ศาล

(1) ศาล Tribunal De Police เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีประเภท contraventions

มีผู้พิพากษา 1 คนเป็นองค์คณะ (มาตรา 521 C.P.P)

(2) ศาล Tribunal correctionnel เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีประเภท délit

(มาตรา 381 C.P.P) มีผู้พิพากษา 3 คนเป็นองค์คณะ (มาตรา 398 C.P.P)

(3) ศาล Cour d'assises เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีประเภท crime

³⁸ ณรงค์ ใจหาญ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 21 น. 85-86.

(มาตรา 231 C.P.P) ประกอบไปด้วย ผู้พิพากษา 3 คนและลูกขุนอีก 9 คน
เป็นองค์คณะ (มาตรา 240 C.P.P)

ศาล Cour d'assises เป็นเพียงศาลเดียวในประเทศฝรั่งเศสที่ใช้ระบบลูกขุน โดยมีผู้พิพากษาอาชีพนั่งพิจารณาพิพากษาคดีร่วมกับลูกขุน ลูกขุนและผู้พิพากษาอาชีพมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงและพิพากษาลงโทษจำเลยได้³⁹ คำวินิจฉัยของคณะลูกขุนไม่สามารถอุทธรณ์ต่อไปอีกได้ ถือเป็นศาลสุดท้ายในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีความผิดชั้น crime

3.2.2 การดำเนินคดีอาญา

ในประเทศฝรั่งเศส ได้แยกกระบวนการพิจารณาคดีอาญาออกเป็นขั้นตอนใหญ่ 2 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญา
2. ขั้นตอนหลังการฟ้องคดีอาญา

ขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญา เป็นขั้นตอนการหาข้อเท็จจริงก่อนฟ้องร้องโดยจะมีองค์กรตำรวจสอบสวน และพนักงานอัยการเป็นผู้ทำหน้าที่ ส่วนขั้นตอนหลังการฟ้องคดีอาญาจะเป็นหน้าที่ขององค์กรศาล แต่อย่างไรก็ตาม ในระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสยังมีระบบผู้พิพากษาสอบสวน (juge d'instruction) ซึ่งจะทำหน้าที่สอบสวนในคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน แต่ก็มีหลักสำคัญที่ว่า ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่สอบสวนคดีใดแล้ว ก็จะทำการนั่งพิจารณาในคดีเดียวกันนั้นอีกไม่ได้ซึ่งเป็นระบบที่ให้ศาลทำการตรวจสอบกันเอง⁴⁰

ขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญา เป็นขั้นตอนของการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งแบ่งการสอบสวนออกเป็น

1. การสอบสวนเบื้องต้น
2. การสอบสวนความผิดซึ่งหน้า
3. การสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน

³⁹ Christian, Dadomo, *supra note 37*, pp.73-74.

⁴⁰ ณรงค์ ใจหาญ , *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 21* น. 63.

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีของศาล จึงขอกล่าวถึงการสอบสวนเบื้องต้นและการสอบสวนความผิดซึ่งหน้าซึ่งเป็นหน้าที่ของตำรวจสอบสวนและพนักงานอัยการพอสังเขป ดังนี้

การสอบสวนเบื้องต้น (enquête préliminaire) เป็นการสอบสวนของตำรวจสอบสวนรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆเพื่อที่จะทราบว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือไม่ และถ้ามีก็จะให้หาตัวผู้กระทำความผิดต่อไป ผลของการสอบสวนเบื้องต้น มีผลอย่างยิ่งในการดำเนินคดีอาญา เพราะจะทำให้พนักงานอัยการพิจารณาว่า สมควรจะดำเนินคดีอาญาต่อไปหรือไม่ โดยพนักงานอัยการอาจยุติเรื่องไว้ หากเห็นว่าการกระทำไม่เป็นความผิดอาญา หรือไม่เป็นความจริง หรืออาจส่งฟ้องต่อศาลโดยตรงก็ได้ หากมีพยานหลักฐาน หรือผู้กระทำความผิดรับสารภาพและหากเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน ก็อาจทำคำร้องให้ผู้พิพากษาสอบสวนทำการสอบสวนก็ได้

สำหรับการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า (enquête de flagrant délit) มีเฉพาะความผิดร้ายแรง crime และความผิดประเภท délit เท่านั้น เมื่อมีความผิดซึ่งหน้าเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆที่เพิ่งเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ ตำรวจสอบสวนและพนักงานอัยการจึงมีอำนาจมากขึ้นกว่าการสอบสวนเบื้องต้น⁴¹ ส่วนการสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวนผู้พิพากษาสอบสวน มีหน้าที่ที่จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานและตรวจสอบว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะฟ้องร้องผู้กระทำผิด เพื่อเปิดการพิจารณาคดี ซึ่งผู้พิพากษาจะทำการสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงว่า สามารถที่จะนำคดีไปสู่การวินิจฉัยชี้ขาดว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ได้หรือไม่⁴²

ในคดีความผิดประเภท délit และ contravention นั้นจะมีการสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวนหรือไม่ก็ได้ เมื่อมีการสอบสวนเบื้องต้นโดยตำรวจและตำรวจส่งเรื่องมายังพนักงานอัยการแล้ว พนักงานอัยการจะได้ร้องขอให้ผู้พิพากษาสอบสวนทำการสอบสวนคดีนั้น ส่วนในความผิดประเภท crime นั้น ต้องทำการสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวนเสมอโดยผู้พิพากษาสอบสวนไม่มีอำนาจเริ่มการสอบสวนด้วยตนเอง⁴³

สำหรับศาลอุทธรณ์ได้เป็นส่วนเป็นแผนกหนึ่งของศาลอุทธรณ์มีหน้าที่พิจารณาคำฟ้องอุทธรณ์หรือตรวจสอบความถูกต้องของกระบวนการตรวจสอบคดีทบทวนการตรวจสอบคดี และตรวจสอบความผิดพลาดของผู้พิพากษาสอบสวน

⁴¹ เฟิงอ๋าง, น.64.

⁴² Christian, Dadomo, *supra note* 37, p.203.

⁴³ *Ibid.* p.203.

ความผิดที่สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้ส่วนได้นั้น ได้แก่ ความผิดประเภท crime เท่านั้น สำหรับการพิจารณาในศาลอุทธรณ์ได้ส่วน จะเป็นการพิจารณาลับแต่ศาลมีอำนาจสั่งให้คู่ความมาปรากฏตัวและคู่ความสามารถเข้าร่วมเพื่อโต้แย้งกระบวนการพิจารณาได้ (มาตรา 199 C.P.P)

คดีที่กฎหมายบังคับให้ผู้พิพากษาสอบสวนต้องทำการสอบสวนก่อนฟ้อง คือ⁴⁴

1. คดีประเภท crime ทุกเรื่อง
2. คดีที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะให้ต้องสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน เช่น คดีความผิดค้า กำไรเกินควร ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายการค้าทางทะเล คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐ

3. คดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เยาว์
4. คดีที่ยังไม่ทราบหรือยังไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิด
5. คดีที่ผู้ต้องหาถูกฟ้องให้ต้องกักกัน

นอกจากนี้ จะขอให้มีการสอบสวนหรือไม่ อยู่ในดุลยพินิจของพนักงานอัยการ

อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษาสอบสวนจะทำการสอบสวนโดยลำพังไม่ได้ แม้จะเป็นกรณีความผิดซึ่งหน้าก็ตาม ผู้พิพากษาสอบสวน จะทำการสอบสวนได้ต่อเมื่อพนักงานอัยการร้องขอให้ทำการสอบสวนเท่านั้น

พนักงานอัยการจะขอให้ทำการสอบสวนเมื่อได้พิจารณาผลการสอบสวนเบื้องต้นแล้วหรือในกรณีความผิดซึ่งหน้า เมื่อเห็นว่าจำเป็นต้องให้มีการสอบสวน

ขอบเขตของการสอบสวนจะอยู่ภายใต้คำร้องของพนักงานอัยการ⁴⁵ อำนาจของผู้พิพากษาสอบสวนเป็นอำนาจที่จะสอบสวนใน “การกระทำ” ผู้พิพากษาสอบสวนจึงอาจเปลี่ยนแปลงข้อหาสอบสวนได้ การสอบสวนกระทำโดยลับในห้องพิจารณาคดี

อำนาจการสอบสวนของผู้พิพากษาสอบสวนมีอย่างกว้างขวางมากโดยเฉพาะมีอำนาจทุกประการที่จะเป็นประโยชน์ในการค้นหาข้อเท็จจริง ทั้งในด้านที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่ผู้ต้องหา ซึ่งเป็นทั้งข้อเท็จจริงในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะ

⁴⁴ โกลเมน ภัทรภริมย์, “การฟ้องคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส” , อัยการนิเทศ, ฉบับ 32 (2513), น.353.

⁴⁵ Christian, Dadomo, *supra note 37*, p.204.

จะเป็นอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐาน การไปสถานที่เกิดเหตุ การค้นสถานที่เพื่อหาวัตถุหรือเอกสาร การสอบปากคำผู้ต้องสงสัยหรือพยาน⁴⁶ สรุปได้ว่าผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจ ดังนี้⁴⁷

1) อำนาจในการออกหมายเรียก

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส บัญญัติให้ผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจในการออกหมายเรียกเพื่อให้บุคคลมาให้ถ้อยคำ ถ้าไม่มาก็สามารถออกหมายนำตัวมาเพื่อให้ผู้พิพากษาสอบปากคำได้ ทั้งสามารถออกหมายขังในกรณีที่ผู้พิพากษาสอบสวนสงสัยว่าบุคคลที่มาให้ถ้อยคำนั้นจะมีส่วนในการกระทำความผิดแล้วและหมายจับ ออกได้ในกรณีที่ผู้ต้องหาหลบหนี หรืออยู่นอกราชอาณาจักร

2) การสอบปากคำ

โดยเฉพาะ การสอบปากคำผู้ต้องหานั้น ผู้พิพากษาสอบสวนต้องแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหาในการถามปากคำครั้งแรกด้วย มิฉะนั้น การสอบสวนจะเสียไป โดยผู้พิพากษาต้องแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงที่หาว่ากระทำความผิด สิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ สิทธิในการมีทนายและสิทธิที่จะไม่ถูกถามคำให้การก่อนพบทนาย

3) อำนาจในการค้นและการยึด

ผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจในการค้นสิ่งของหรือสถานที่และมีอำนาจในการยึดสิ่งของหรือเอกสารเพื่อประโยชน์ในการค้นหาข้อเท็จจริงด้วย

4) อำนาจในการขังผู้ต้องหา

เมื่อเปิดการสอบสวน (Instruction) แล้ว ผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจในการขังผู้ต้องหาเป็นการชั่วคราวได้ ซึ่งการขังผู้ต้องหานั้นจะต้องเป็นไปตามกฎหมายมิใช่ตามดุลยพินิจ การขังผู้ต้องหานี้ต้องทำเป็นคำสั่ง โดยระบุมูลเหตุในการออกคำสั่งโดยพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายและต้องมีหมายขังด้วย

5) การปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไข

แม้ผู้พิพากษาสอบสวนจะมีอำนาจในการขังตัวผู้กระทำความผิดไว้ระหว่างการสอบสวนก็ตาม แต่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นหลักทั่วไปว่า จะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาเว้นแต่มีความจำเป็นในการสอบสวนหรือเป็นวิธีการในการรักษาความปลอดภัย

ในการสอบสวนของผู้พิพากษาสอบสวนนี้ ผู้พิพากษาสอบสวนสามารถออกคำสั่งได้หลายประการ ดังนี้⁴⁸

⁴⁶ *Ibid.* p.204.

⁴⁷ ณรงค์ ใจหาญ , อ่างแล้ว เริงอรรถที่ 21 น.72-77.

- 1) คำสั่งไม่เปิดการสอบสวน (Ordonnance de non-informer / order not to investigate)
- 2) คำสั่งส่งสำนวนแก่พนักงานอัยการ (Ordonnance de soit-communiqué)
- 3) คำสั่งปิดการสอบสวน (Ordonnance de règlement or de clôture) / closing order
  - 3.1) คำสั่งรับฟ้อง (ordonnance de renvoi / committal for trial order)
  - 3.2) คำสั่งไม่รับฟ้อง (ordonnance de non-lieu / discharge order)
    - 3.2.1) คำสั่งไม่รับฟ้องโดยเหตุข้อเท็จจริง
    - 3.2.2) คำสั่งไม่รับฟ้องโดยเหตุข้อกฎหมาย

คำสั่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดี ซึ่งจะได้อธิบายต่อไปในหัวข้อการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีในชั้นประทับฟ้อง

ส่วนขั้นตอนหลังฟ้องคดีอาญานั้น ถ้าผู้พิพากษาสอบสวนเห็นว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด ถ้าความผิดนั้นเป็นความผิดร้ายแรง crime ผู้พิพากษาสอบสวนจะส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์ใต้สวน ในการพิจารณาสำนวนการสอบสวนนี้ คู่ความมีสิทธิยื่นคำแถลงเป็นหนังสือหรือขอแถลงการณ์ด้วยวาจา ศาลอาจเรียกคู่ความมาให้การและสอบสวนเพิ่มเติมได้ ศาลอุทธรณ์ใต้สวนนี้จะเป็นผู้สั่งฟ้องผู้ต้องหาและส่งไปฟ้องยังศาล Cour d'Assises คำสั่งนี้เป็นที่สุด ถ้าผู้พิพากษาสอบสวนเห็นว่าได้กระทำความผิดประเภท délit จะส่งฟ้องไปยังศาล Tribunal correctionnel ถ้าเป็นความผิดเล็กน้อย contravention จะส่งฟ้องยังศาล Tribunal de police⁴⁹

เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลตัดสินที่มีเขตอำนาจแล้ว คดีจะเข้าสู่ขั้นตอนหลังการฟ้องคดีอาญา การพิจารณาคดีอาญาในฝรั่งเศสมีหลักว่า จะต้องกระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่การพิจารณาคดีโดยเปิดเผยจะเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี ศาลอาจสั่งให้พิจารณาคดีโดยลับได้ และการพิจารณาคดีต้องกระทำต่อหน้าจำเลยเพื่อเปิดโอกาสให้จำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่⁵⁰

กระบวนการพิจารณาคดีในศาล ถ้าเป็นกระบวนการพิจารณาในศาลที่พิจารณาคดีร้ายแรง จะมีขั้นตอน ดังนี้

- (1) เมื่อเปิดการพิจารณา ขั้นแรกจะมีการเลือกลูกขุนและผู้พิพากษาจะถามจำเลยเกี่ยวกับชื่อ อายุ ที่อยู่และสถานที่เกิด

⁴⁸ Christian, Dadomo, *supra note* 33, p.208-209.

⁴⁹ ธีรพันธุ์ รัศมีทัต, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, พิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชทานเพลิงศพ ดร. ธีรพันธุ์ รัศมีทัต, 2541 น.22.

⁵⁰ ณรงค์ ใจหาญ, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 21 น.80.

(2) เสมียนศาลอ่านหมายฝากขังและคำฟ้อง ผู้พิพากษาจะอ่านข้อกล่าวหาและรายชื่อของพยานให้จำเลยฟัง

(3) ในการสืบพยาน จำเลยจะถูกถามข้อเท็จจริงอย่างละเอียด เหมือนกับที่จำเลยถูกไต่สวนมาแล้วโดยผู้พิพากษาสอบสวน ในการพิจารณาคดีนี้จำเลยต้องมีทนาย และถ้าไม่มีศาลตั้งต้องให้

(4) ลูกขุนมีอิสระที่จะถามพยานได้ เช่นเดียวกับพนักงานอัยการที่ได้รับอนุญาตให้ถามพยานได้โดยตรง ส่วนจำเลยและทนายจำเลยนั้นถามพยานได้ผ่านทางผู้พิพากษา

(5) การแถลงปิดคดี เมื่อสืบพยานโจทก์ จำเลยเสร็จแล้ว พนักงานอัยการจะแถลงปิดคดีโดยละเอียด ทนายจำเลยก็เช่นกัน

(6) การพิพากษาคดี เมื่อสืบพยานเสร็จสิ้น ผู้พิพากษาและลูกขุนจะประชุมร่วมกัน ผลการประชุมศาลจะเขียนเป็นคำพิพากษาและอ่านให้คู่ความฟัง⁵¹

นอกจากกระบวนการพิจารณาคดีร้ายแรงแล้ว ประเทศฝรั่งเศสยังมี กระบวนการพิจารณาคดีโดยรวบรัด ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ในการดำเนินคดีความผิดลหุโทษ ถ้าพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าจะใช้วิธีพิจารณาคดีโดยรวบรัดโดยไม่ต้องส่งผู้ต้องหาไปศาลก็ได้ โดยพนักงานจะส่งรายงานการกระทำความผิดนั้นไปให้ผู้พิพากษาในศาล Tribunal de Police ผู้พิพากษาจะมีหนังสือแจ้งให้ผู้ต้องหาंनाค่าปรับที่มีอัตราตามที่กำหนดไว้ด้วยไปชำระ ถ้าผู้ต้องหายอมไปชำระค่าปรับ คดีเป็นอันเสร็จสิ้น และสำหรับความผิดเกี่ยวกับกฎหมายจราจร ผู้กระทำความผิดอาจชำระค่าปรับตามอัตราที่กำหนดไว้ตายตัวแก่เจ้าพนักงานผู้ปกครองกระทำความผิดทันทีได้ เจ้าพนักงานผู้รับค่าปรับจะทำรายงานส่งให้พนักงานอัยการตรวจ ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าการชำระค่าปรับนั้นถูกต้องตามกฎหมายแล้ว คดีความผิดนั้นก็ป็นอันเลิกกัน ถ้าเห็นว่าไม่ถูกต้องก็จะสั่งให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปฟ้อง

สำหรับการฟ้องคดีอาญาในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็น “การฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ” จากหลักที่ว่ารัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ดังนั้น อำนาจฟ้องคดีอาญาจึงเป็นของรัฐโดยมีพนักงานอัยการในฐานะตัวแทนของรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ ประชาชนอาจมีส่วนในการใช้อำนาจฟ้องคดีอาญาได้ก็แต่เฉพาะในกรณีที่เป็นผู้เสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญา ในกรณีเช่นนี้ สำหรับการดำเนินคดีอาญาในฝรั่งเศสผู้เสียหายมิได้เป็นผู้ฟ้องคดีอาญาเองโดยตรง คงได้แต่เพียงยื่นฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลอาญา เพื่อบังคับให้พนักงานอัยการ

⁵¹ สมคิด ฅน นคร, “การพิจารณาคดีอาญาในศาลฝรั่งเศส” ตุลพาห 11, น. 7-8 (พฤษภาคม 2507)

ดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล เป็นการยื่นฟ้องคดีอาญาในทางอ้อม เพราะศาลอาญาจะพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดอาญาได้ก็ต่อเมื่อ ได้พิจารณาข้อกล่าวหาในคดีอาญานั้นก่อนแล้ว⁵²

3.2.3. การตรวจสอบอำนาจดำเนินคดี

1. การตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีในชั้นประทับฟ้อง

ในประเทศฝรั่งเศส แบ่งศาลออกเป็น ศาลไต่สวนและศาลตัดสิน ซึ่งศาลไต่สวนโดยผู้พิพากษาสอบสวนจะเป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีในชั้นก่อนฟ้อง

ในการสอบสวนโดยผู้พิพากษาในชั้นนี้ ผู้พิพากษาสอบสวนจะมีภาระหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานและตรวจสอบว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะกล่าวหาผู้กระทำความผิดเพื่อเปิดการพิจารณาได้หรือไม่ ในการพิจารณาว่าจะฟ้องคดีใดต่อศาลได้นั้น ผู้พิพากษาต้องตรวจคำฟ้องของพนักงานอัยการ รวมทั้งข้อมูลและพยานหลักฐานที่อยู่ในสำนวนการสอบสวนที่ยื่นมาพร้อมกับคำฟ้อง⁵³

การสอบสวนโดยผู้พิพากษาศาลไต่สวนนั้น เป็นการสอบสวนเบื้องต้นโดยผู้พิพากษาสอบสวน ซึ่งต้องกระทำในกรณีที่เป็นความผิดร้ายแรง (crime) ถ้าไม่มีบทบัญญัติเป็นพิเศษในความผิดมรรยโทษ (délit) จะกระทำหรือไม่ก็ได้ สำหรับในความผิดเล็กน้อย (contravention) อาจกระทำได้โดยการร้องขอของพนักงานอัยการตาม มาตรา 44 (มาตรา 79 C.P.P.)

บทบาทของผู้พิพากษาสอบสวน คือ การดำเนินการสอบสวนซึ่งเขาเห็นว่าเป็นประโยชน์สำหรับการพิสูจน์ความจริงที่จะนำไปสู่คำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ได้หรือไม่⁵⁴

ผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจมาก สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ เช่น ไปสถานที่เกิดเหตุ ออกหมายค้นสถานที่ที่มีวัตถุหรือเอกสารที่เป็นประโยชน์ในการเปิดเผยความจริง และหากพบก็สามารถยึดและทำการสิ่งของได้ทันที (มาตรา 92 และมาตรา 94) ทั้งยังสามารถสอบปากคำผู้ต้องสงสัย พยาน ผู้เสียหาย และบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลได้อีกด้วย (มาตรา 101-มาตรา 113)

⁵² อุดม รัฐอมฤต, “การฟ้องคดีอาญา” วารสารนิติศาสตร์ (ฉบับ 2 ปี 22), น. 247 (มิถุนายน 2535).

⁵³ Christia, Dadomo, *supra note* 37, p.203.

⁵⁴ *Ibid.* p.203.

ผู้พิพากษาสอบสวนสามารถที่จะออกคำสั่งได้หลายประการ ดังนี้

เมื่อพนักงานอัยการร้องขอต่อผู้พิพากษาสอบสวนให้ทำการสอบสวน ก่อนเปิดการสอบสวน ผู้พิพากษาสอบสวนอาจมีคำสั่งไม่เปิดการสอบสวน (Ordonnance de non-informer / order not to investigate) (มาตรา 86 C.P.P.) เช่น คดีนั้นขาดอายุความ หรือเมื่อทำการสอบสวนแล้ว ข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามพยานหลักฐาน การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดอาญา⁵⁵

ถ้าผู้พิพากษาสอบสวนเปิดการสอบสวน เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้น ผู้พิพากษาสอบสวนต้องแจ้งให้คู่ความและทนายความของเขาทราบ หลังจากนั้น 20 วัน ผู้พิพากษาสอบสวนจะส่งสำนวนการสอบสวนให้แก่พนักงานอัยการ (Ordonnance de soit-communicé) (มาตรา 175 C.P.P.) เพื่อพนักงานอัยการจะได้ทำคำแถลง (Réquisitoire) พนักงานอัยการต้องส่งสำนวนคืนไปภายใน 3 วัน คำแถลงอาจขอให้สอบสวนต่อไป (supplétif / a supplementary application) หรือขอให้ปิดการสอบสวน (définitif / a final application)

ผู้พิพากษาสอบสวนไม่ผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามคำแถลงของพนักงานอัยการ หลังจากผู้พิพากษาสอบสวนได้รับคำแถลงจากพนักงานอัยการหรือสิ้นสุดระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้ว ศาลจะมีคำสั่งปิดการสอบสวน (Ordonnance de règlement or de clôture) / closing order) ถือว่าการสอบสวนจบลง ถ้าผู้พิพากษาสอบสวนเห็นว่าไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะฟ้องผู้ต้องหา ศาลจะออกคำสั่งไม่ฟ้อง (ordonnance de non-lieu / discharge order)

ในคดีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาจะถูกปล่อยตัว (มาตรา 177 C.P.P) ถ้าผู้พิพากษาสอบสวนเห็นว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดเล็กน้อยหรือความผิดร้ายแรงจะออกคำสั่งให้ส่งไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณา (ordonnance de renvoi / committal for trial order)

จะเห็นได้ว่า ในชั้นประทับฟ้องนี้ สำหรับในประเทศฝรั่งเศส การตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีโดยศาลจะกระทำโดยผู้พิพากษาสอบสวนว่าจะสามารถรับฟ้องไว้เพื่อส่งไปยังศาลตัดสินในการพิจารณาคดีได้หรือไม่ เมื่อพนักงานอัยการร้องขอต่อผู้พิพากษาสอบสวนให้ทำการสอบสวน ผู้พิพากษาสอบสวนต้องตรวจสอบเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีในเบื้องต้นก่อนว่า กฎหมายให้อำนาจศาลในการดำเนินการหรือไม่ เช่น ถ้าคดีขาดอายุความ ผู้พิพากษาสอบสวนต้องสั่งไม่เปิดการสอบสวน หรือเมื่อสอบสวนแล้วพบว่าคดีไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอที่จะส่งเรื่องให้ศาลตัดสินต่อไป ผู้พิพากษาสอบสวนก็จะมีคำสั่งไม่รับคดีไว้พิจารณาในศาลที่มีอำนาจ

⁵⁵ Jean-Claude Soyer, *Droit pénal et procédure pénale*, 18^{ed}, (LGDJ-Montchrestien, 2004), p.313.

คำสั่งของศาลที่ไม่เปิดการสอบสวนและคำสั่งไม่ฟ้องโดยผลของกฎหมาย คือ การตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีโดยองค์กรศาลในชั้นประทับฟ้องในประเทศฝรั่งเศส เช่น เมื่อผู้พิพากษาสอบสวนพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีขาดอายุความ ผู้พิพากษาสอบสวนจะออกคำสั่งไม่เปิดการสอบสวนทันที⁵⁶ หรือในกรณีที่คดีนั้นถ้ามีการกระทำจริงตั้งฟ้องการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดอาญา ผู้พิพากษาสอบสวนจะออกคำสั่งไม่ฟ้องโดยผลของกฎหมาย (มาตรา 177 C.P.P) คำสั่งเหล่านี้เป็นคำวินิจฉัยชี้ขาดในทางวิธีพิจารณา หรือการชี้ขาดในเรื่องเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีที่เป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาสอบสวนที่จะกระทำก่อนการพิจารณาในเนื้อหาแห่งคดีว่าจำเลยกระทำผิดตามฟ้องหรือไม่

จะเห็นได้จากการสอบสวนของผู้พิพากษาสอบสวนนี้ ผู้พิพากษาสอบสวนไม่มีอำนาจออกคำสั่งไม่เปิดการสอบสวนโดยเหตุผลในโครงสร้างทางด้านเนื้อหาแห่งคดี เช่น ป้องกัน จำเป็นเป็นการกระทำตามคำสั่งหรือมีเหตุที่ไม่ต้องรับโทษไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจศาลชั้นพิจารณาจะเป็นผู้วินิจฉัย⁵⁷

2. การตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีในชั้นพิจารณา

เมื่อผู้พิพากษาสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จสิ้นและมีคำสั่งฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีหรือในคดีอุทธรณ์ที่ศาลอุทธรณ์สอบสวนมีคำสั่งฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแล้วคดีจะเข้าสู่ชั้นพิจารณา

การพิจารณาคดีจะจบลงโดยคำพิพากษาของศาล โดยศาลอาจพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือพิพากษายกฟ้อง ซึ่งในกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องแล้วจะฟ้องจำเลยคนนั้นในการกระทำเรื่องเดียวกันนั้นอีกไม่ได้ (มาตรา 368 C.P.P)⁵⁸

ในการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดี หากศาลพบเงื่อนไขระงับคดีในชั้นพิจารณานี้ศาลจะไม่ได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป เช่น หากในระหว่างพิจารณามีกฎหมายนิรโทษกรรม (มาตรา 468 C.P.P) เนื่องจากกฎหมายนิรโทษกรรมเป็นเงื่อนไขระงับคดีทั้งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ในระหว่างการพิจารณาคดีนั้นหากเป็นที่ปรากฏต่อศาลว่า จำเลยมีสิทธิจะ

⁵⁶ Walter, Cairns & Robert, McKeon. Introduction to French Law, Cavendish Publishing Limited, 1995, p.173.

⁵⁷ โกลเมน ภัทรภริมย์, “การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส”, อัยการนิเทศ ฉบับที่ 31 (2512): น.354.

⁵⁸ Christia, Dadomo, *supra note 37*, p.216.

ได้รับนิรโทษกรรมแล้ว ศาลสามารถหยิบยกกฎหมายนิรโทษกรรมมาใช้ได้ทันที ศาลต้องพิพากษายกฟ้อง⁵⁹

3.3. ประเทศญี่ปุ่น

สำหรับในประเทศญี่ปุ่น จะได้อธิบายถึงระบบศาลและการดำเนินคดีอาญาก่อนว่า ประเทศญี่ปุ่นไม่มีระบบผู้พิพากษาสอบสวนดังเช่นในประเทศฝรั่งเศสอีกทั้งไม่มีการไต่สวนมูลฟ้อง ดังนั้นศาลจึงมีอำนาจตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีเฉพาะในชั้นพิจารณาเท่านั้น โดยมีหลักการที่สำคัญว่าการฟ้องคดีมีวัตถุประสงค์เพื่อการชี้ขาดเนื้อหาแห่งคดี ปัญหาแรกที่ศาลต้องวินิจฉัย คือ มีเงื่อนไขที่จะให้อำนาจศาลในการพิจารณาพิพากษาเนื้อหาแห่งคดีหรือไม่

3.3.1 ระบบศาล

ในประเทศญี่ปุ่นมีชั้นศาลตามลำดับ ดังนี้

1. ศาลแขวง (Summary Court)

การพิจารณาพิพากษาใช้องค์คณะผู้พิพากษานายเดียว⁶⁰ ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีโทษปรับหรือโทษที่น้อยกว่านั้น และคดีพิเศษบางคดี เช่น การพนัน จัดให้มีการเล่นการพนัน ลักทรัพย์ พยายามลักทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ รับของโจร อย่างไรก็ตาม คดีข้างต้น ศาลแขวงก็มีอำนาจลงโทษจำคุก เนื่องจากศาลแขวงไม่มีอำนาจลงโทษกักขัง แต่อย่างไรก็ตาม ศาลแขวงมีอำนาจพิพากษาลงโทษจำคุกได้ 3 ปี หรือน้อยกว่านั้นสำหรับความผิดฐานบุกรุกเคหาสถาน พยายามบุกรุก การพนัน จัดให้มีการเล่นการพนัน ลักทรัพย์ พยายามลักทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ ยักยอกทรัพย์สินหาย รับของโจร ฝ่าฝืนกฎหมายธุรกิจสินค้ามือสอง ฝ่าฝืนกฎหมายธุรกิจโรงรับจำนำ⁶¹

⁵⁹ สุรพล คงลาภ, “นิรโทษกรรม” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534) น.51.

⁶⁰ The Court Organization Law Article 13

⁶¹ Dando Shigemitsu, Japanese Criminal Procedure, trans. B J George. (South Hackensack : Fred B. Rothem co.1965), p.61.

⁵⁶ The Court Organization Law Article 24 (1)

2. ศาลจังหวัด (District Court)

ศาลจังหวัดมีทั้งระบบผู้พิพากษานายเดี่ยวเป็นองค์คณะและผู้พิพากษา 3 นายเป็นองค์คณะ ในคดีทั่วไปใช้ผู้พิพากษานายเดี่ยว สำหรับคดีที่ใช้ผู้พิพากษา 3 นายเฉพาะในคดีสำคัญ เช่น คดีที่มีความผิดโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือกักขังหรือจำคุกเป็นเวลาอย่างน้อยหรือไม่น้อยกว่า 1 ปี ศาลจังหวัดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาทุกคดี ยกเว้นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลสูงและคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่มีโทษปรับหรือโทษที่น้อยกว่านั้น⁶²

นอกจากนี้ ยังรับพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณา KOKOKU ซึ่งได้แย้งต่อกฎระเบียบ คำสั่งศาลแขวง

3. ศาลสูง (High Court)

โดยปกติ ใช้ผู้พิพากษา 3 นายเป็นองค์คณะ แต่ในคดีที่เกี่ยวกับกบฏ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงใช้ผู้พิพากษา 5 นายเป็นองค์คณะ

ศาลสูงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวกับกบฏ ความมั่นคง กฎหมายเรียกว่าเป็น “อำนาจพิเศษ”

นอกจากนี้ยังรับอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาที่เรียกว่า KOKOKU จากศาลจังหวัด

4. ศาลสูงสุด (Supreme Court)

โดยปกติ ใช้ผู้พิพากษา 5 นายเป็นองค์คณะ แต่ในคดีสำคัญเช่นเกี่ยวกับ กฎหมายรัฐธรรมนูญใช้ผู้พิพากษา 15 นายเป็นองค์คณะ ศาลสูงสุดมีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ Jokoku ที่มาจากศาลอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายและรับพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาแบบพิเศษ

สำหรับการฟ้องคดีประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบการดำเนินคดีโดยรัฐ คือ การฟ้องคดีกระทำโดยพนักงานอัยการมีความหมายอีกนัยหนึ่งว่า เป็นหลักการฟ้องคดีโดยเจ้าพนักงาน เป็นการฟ้องคดีโดยรัฐไม่ใช่เอกชนคนใดคนหนึ่ง⁶³ พนักงานอัยการเป็นตัวแทนของรัฐ⁶⁴ ทำเพื่อประโยชน์ของรัฐ เมื่อกล่าวถึงพนักงานอัยการ ในฐานะคู่ความ ไม่ได้หมายถึง พนักงานอัยการคนใดคนหนึ่งแต่หมายถึง พนักงานอัยการคนใดก็ได้ที่มีอำนาจดำเนินคดีในศาลนั้น ซึ่งหมายถึง องค์การอัยการนั่นเอง⁶⁵

⁶³ Dando Shigemitsu, *supra* note 61, p.341.

⁶⁴ *Ibid.* p.83.

⁶⁵ *Ibid.* p.85.

ในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) ซึ่งมีพนักงานอัยการเป็นองค์กรในการดำเนินคดีที่สำคัญองค์กรหนึ่งนั้น พนักงานอัยการไม่ใช่คู่แข่งกับผู้ต้องหาหรือจำเลย พนักงานอัยการไม่ใช่คู่ความในเนื้อหาไม่ว่าในกรณีใด⁶⁶ พนักงานอัยการเป็นโจทก์ในทางแบบพิธีเท่านั้น พนักงานอัยการจะเป็นคู่ความในเนื้อหา คือ เป็นคู่แข่งกับจำเลยไม่ได้ พนักงานอัยการต้องวางตัวเป็นกลาง และต้องมีความเป็นภาวะวิสัยในการทำหน้าที่ ด้วยเหตุนี้ พนักงานอัยการจึงมีอำนาจดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของจำเลยได้⁶⁷

สำหรับในการฟ้องคดีประเทศญี่ปุ่น ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจ (Opportunity/ discretionary principle) ซึ่งตรงกันข้ามกับหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย (Legality/mandatory principle) ที่มีแนวคิดที่ว่า หากมีเหตุเพียงพอให้เชื่อว่ามีกระทำความผิดเกิดขึ้นและมีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี จะต้องมีการดำเนินคดีนั้น ไม่ใช่ดุลยพินิจของพนักงานอัยการ

การดำเนินคดีอาญาตามหลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 248 บัญญัติว่า “พนักงานอัยการอาจไม่ฟ้องคดีได้ หากพิจารณาแล้วปรากฏว่าไม่มีความจำเป็น เนื่องจาก

- (1) ลักษณะ อายุ และสภาพแวดล้อมของผู้กระทำความผิด
- (2) ความหนักเบาและพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิด
- (3) สภาพการณ์ภายหลังการกระทำความผิด

เห็นว่าการฟ้องไม่จำเป็นแล้ว พนักงานอัยการสามารถไม่ฟ้องได้

3.3.2. การดำเนินคดีอาญา

สำหรับในประเทศญี่ปุ่น ศาลมีอำนาจตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีได้ต่อเมื่อมีการฟ้องคดีแล้ว เนื่องจากในประเทศญี่ปุ่นไม่มีผู้พิพากษาไต่สวนอย่างเช่นในประเทศฝรั่งเศส ในขั้นนี้จะขอกล่าวถึงการสอบสวนและการฟ้องคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่นซึ่งพนักงานอัยการมีบทบาทหน้าที่หลักในขั้นนี้ พอสังเขปดังนี้

⁶⁶ คณิต ฅ นคร, “อัยการกับภารกิจในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล” บทบัญญัติ เล่ม 52 ตอน 4, น. 1 (ธันวาคม 2539).

⁶⁷ คณิต ฅ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549) น.103.

1. การสอบสวนและการฟ้องร้องคดีอาญา

การสอบสวน คือ วิธีพิจารณาในการเตรียมการสำหรับการฟ้องคดีตลอดจนสืบหาตัวผู้กระทำความผิดและรวบรวมพยานหลักฐาน⁶⁸

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาระบบปัจจุบัน บัญญัติให้ตำรวจมีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญา และคดีอาญาส่วนใหญ่สอบสวนเบื้องต้นโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในขณะที่เดียวกันกฎหมายบัญญัติให้อัยการมีอำนาจหน้าที่โดยอิสระที่จะสอบสวนคดีอาญาได้ด้วยตนเอง (มาตรา 189,191)

เมื่อตำรวจสอบสวนคดีอาญาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตำรวจจะส่งสำนวนให้อัยการทันทีพร้อมกับเอกสารและพยานหลักฐานทั้งปวง อัยการผู้รับผิดชอบในคดีจะทำการพิจารณาอย่างละเอียดอีกครั้ง และอาจสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมหรือถ้าจำเป็นอัยการอาจทำการสอบสวนด้วยตนเอง จนกว่าจะได้พยานหลักฐานเพียงพอในการสั่งฟ้องหรือสั่งฟ้องคดีนั้น⁶⁹

การให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวน ทำให้การฟ้องคดีมีประสิทธิภาพ โดยอัตราในการที่ศาลลงโทษผู้กระทำผิดที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องสูงถึง 99.6-99.7% เฉยทีเดียว แม้ในระบบกฎหมายญี่ปุ่นจะไม่มี การไต่สวนมูลฟ้องก็ตาม จนมีการกล่าวว่า ความแตกต่างที่สำคัญของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรปกับศาลในประเทศญี่ปุ่น คือ ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาถูกกำหนดให้ตัดสินชี้ขาดว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ ส่วนศาลในประเทศญี่ปุ่นนั้นถูกกำหนดให้ยืนยันว่าจำเลยมีความผิด⁷⁰

ส่วนในการใช้มาตรการบังคับก่อนการฟ้องคดี ศาลเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาการออกหมายจับหรือการควบคุมการดำเนินคดีในศาล

2. การพิจารณาพิพากษาคดี

ผลของการฟ้องคดี คือ เมื่อมีการฟ้องคดีและมีเงื่อนไขอยู่ ศาลจะต้องพิจารณาเนื้อหาแห่งคดี⁷¹

⁶⁸ Dando Shigemitsu, *supra note 61*, p.303.

⁶⁹ ณรงค์ ใจหาญ, , อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 21 น.120.

⁷⁰ Ryuichi Hirano, "Diagnosis of the Current Code of Criminal Procedure" In *The Japanese Legal System Introductory Cases and Materials*. 4^{ed} Edition, University of Tokyo Press 1979. p.196.

⁷¹ Dando Shigemitsu, *supra note 61*, p.347.

การพิจารณาคดีในประเทศญี่ปุ่นหรือ กระบวนพิจารณาคดีโดยทั่วไป (ordinary proceeding) มีขั้นตอน คือ ก่อนที่จะมีการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย (Trial on a day of public trial) อาจจะมีการเตรียมการสำหรับการพิจารณาคดี (Preparation for trial) ซึ่งการเตรียมการสำหรับการพิจารณาคดี เป็นการดำเนินการในทางวิธีพิจารณาโดยศาล หลังจากมีการฟ้องคดีแล้ว โดยผู้พิพากษานายเดี่ยวหรือองค์คณะผู้พิพากษาในการเตรียมการสำหรับการพิจารณาคดีเพื่อให้การพิจารณาคดีมีความพร้อมและมีประสิทธิภาพ

แต่ในการเตรียมการสำหรับการพิจารณาคดีจะต้องไม่มีเอกสารหรือสิ่งอื่นใดรวมมาหรือแนบมาในคำฟ้องเพราะถ้ามีจะเป็นอันตรายที่อาจนำไปสู่การเกิดอคติของผู้พิพากษาเกี่ยวกับคดี อีกทั้งในการเตรียมการสำหรับการพิจารณาคดี จะไม่มีการดำเนินการใดๆในทางเนื้อหาแห่งคดี ก่อนถึงวันพิจารณาคดีด้วยเหตุผลเดียวกัน⁷²

วิธีพิจารณาที่กระทำโดยศาลในการเตรียมการสำหรับการพิจารณาคดี มีดังนี้

1) หลังจากมีการฟ้องคดีแล้ว ศาลจะต้องส่งสำนวนสำเนาฟ้องให้แก่จำเลย เพื่อให้จำเลยจะได้มีโอกาสสำหรับการเตรียมการต่อสู้คดีได้โดยไม่ชักช้า

2) ศาลจะแจ้งให้จำเลยทราบถึงสิทธิในการเลือกทนาย สิทธิที่จะขอให้มีการจัดให้มีทนายความในกรณีที่เขาไม่มีทนายความเพราะความยากจนหรือเพราะเหตุผลอย่างอื่น

3) ศาลจะกำหนดเวลาพิจารณาคดีที่แน่นอน

ส่วนกระบวนพิจารณาในวันพิจารณาคดี นั้นในวันพิจารณาคดีจะมีการสืบพยานหลักฐานโดยทั่วไป ศาลจะไม่เปิดการพิจารณา ถ้าไม่มีจำเลยอยู่ในการพิจารณาคดีด้วย กระบวนพิจารณาคดีโดยทั่วไปมีดังนี้

1) การเปิดคดี (Open proceeding)

ขั้นแรก พนักงานอัยการจะต้องอ่านฟ้องในห้องพิจารณาให้จำเลยฟัง ต่อมาศาลจะแจ้งให้จำเลยทราบถึงสิทธิที่จะเงี่ยบและปฏิเสธการตอบคำถามส่วนบุคคล และเรื่องอื่นๆที่ศาลตั้งกฎเกณฑ์ไว้ว่าเป็นเรื่องสำคัญเพื่อปกป้องสิทธิของจำเลย ต่อมาศาลจะต้องให้โอกาสจำเลยและทนายความในการแถลงเกี่ยวกับคดีด้วย

2) การสืบพยาน (Examination of evidence)

หลังจากเปิดคดีแล้ว การพิจารณาเข้าสู่ขั้นตอนของการพิจารณาคดี ในขั้นเริ่มต้น พนักงานอัยการจะแถลงเปิดคดีก่อนด้วยการแสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่เขาคิดว่าเกิดขึ้นด้วยพยานหลักฐาน อย่างไรก็ตาม พนักงานอัยการจะไม่อ้างพยานหลักฐานที่ต้องห้ามรับฟังหรือ

⁷² *Ibid.* p.365.

พยานหลักฐานที่เขาไม่ต้องการสืบ หรือพยานหลักฐานอื่นที่อาจจะทำให้เกิดความลำเอียงหรืออคติต่อความคิดของผู้พิพากษาในคดีได้⁷³

ในการสืบพยาน ศาลสามารถที่จะสืบพยานได้โดยตนเองโดยผลการ ถ้าศาลเห็นว่าจำเป็น ซึ่งสิทธิของคู่ความที่สำคัญที่สุดของคู่ความและทนายความจำเลยในระหว่างการพิจารณาคดี คือ สิทธิที่จะขอให้สืบพยาน สิทธิในการถามพยาน สิทธิที่จะโต้แย้งความน่าเชื่อถือของพยาน สิทธิที่จะทำคำแถลงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการสืบพยานและมาตรการที่ผู้พิพากษาใช้ ทั้งจำเลยมีสิทธิที่จะเงี่ยบและปฏิเสธที่จะแถลงใดๆอีกด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง จำเลยมีสิทธิเด็ดขาดที่จะเงี่ยบหรือปฏิเสธที่จะตอบคำถามส่วนบุคคล ซึ่งสิทธินี้เป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรอง เป็นการป้องกันเขาจากการปรักปรำตนเอง⁷⁴

3) การแถลงปิดคดี (Closing statement)

เมื่อสืบพยานเสร็จแล้ว พนักงานอัยการจะต้องแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและการปรับบทกฎหมายกับข้อเท็จจริงนั้น เราเรียกว่า การแถลงปิดคดี ต่อมาจำเลยหรือทนายความจำเลยก็สามารถกล่าวถึงความคิดเห็นของเขาได้เช่นกัน และมีกฎอยู่ว่าจำเลยหรือทนายความจำเลยมีสิทธิที่จะแถลงปิดคดีเป็นคนสุดท้าย ผู้พิพากษาสามารถควบคุมการแถลงปิดคดีที่ไม่เหมาะสม และสามารถจำกัดเวลาในการแถลงปิดคดีได้

4) การพิพากษาคดี (Judgment)

หลังจากขั้นตอนข้างต้นเสร็จสมบูรณ์แล้วและมีการแถลงปิดคดีแล้วคดีนั้นก็จบลง ศาลจะทำคำพิพากษา คำพิพากษานั้นจะต้องอ่านในศาลโดยเปิดเผย คำพิพากษาในคดีอาญาคือ คำพิพากษาสุดท้าย

3.3.3. การตรวจสอบอำนาจดำเนินคดี

เนื่องจากในประเทศญี่ปุ่นไม่มีผู้พิพากษาไต่สวนและไม่มีการไต่สวนมูลฟ้อง การดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้อง มีพนักงานอัยการเป็นผู้ตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีก่อนที่จะนำคดีมาฟ้องศาล ซึ่งเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีต้องมีอยู่ก่อนฟ้องคดี กล่าวได้ว่า เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีเป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดี⁷⁵ แต่เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีไม่เพียงแต่ต้องมีอยู่ในเวลาฟ้องคดี

⁷³ *Ibid.* p.373.

⁷⁴ *Ibid.* p.372.

⁷⁵ *Ibid.* p.345.

เท่านั้น แต่ยังคงต้องมีอยู่ในเวลาวินิจฉัยชี้ขาดเนื้อหาแห่งคดีอีกด้วย แม้เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีจะมีอยู่ในเวลาฟ้อง แต่ถ้าภายหลังคดีนั้นขาดเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี (มีเงื่อนไขระงับคดี) ในระหว่างการพิจารณาคดี การฟ้องคดีนั้นจะกลายเป็นเสียเปล่านับแต่เวลานั้นเป็นต้นไป⁷⁶

ดังนั้น ในการดำเนินคดีอาญาชั้นประทับฟ้องและชั้นพิจารณา ศาลเป็นผู้ตรวจสอบอำนาจดำเนินคดี ซึ่งมีหลักการดังนี้

1. เนื่องจากเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาเนื้อหาแห่งคดี ดังนั้น เมื่อมีการฟ้องคดีและคดีนั้นมีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี ศาลจึงจะต้องมีการพิจารณาเนื้อหาแห่งคดี

หมายความว่า เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้ศาลมีเขตอำนาจ คดีไม่ขาดอายุความ คดีนั้นยังไม่มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด เป็นต้น ศาลจึงจะรับฟ้องไว้เพื่อพิจารณาพิพากษาในเนื้อหาแห่งคดีว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่โดยอาศัยการพิสูจน์โดยพยานหลักฐาน

2. การฟ้องคดีมีวัตถุประสงค์เพื่อการชี้ขาดเนื้อหาแห่งคดีปัญหาแรก ซึ่งเกิดขึ้นเกี่ยวกับเงื่อนไขสำหรับการพิจารณาพิพากษาเนื้อหาแห่งคดี (Prerequisites for the conduct of substantive trial) ได้แก่ เรื่องเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี⁷⁷

ดังนั้น เมื่อมีการฟ้องคดีแล้ว ศาลจึงทำการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีก่อน ถ้ามีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีครบแล้ว ศาลจึงจะพิจารณาเนื้อหาแห่งคดีได้

3. เมื่อต้องมีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีก่อนศาลจึงจะพิจารณาเนื้อหาแห่งคดีได้ ดังนี้ ในการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีของศาล จึงมีหลักต่อไปว่า ศาลจะเข้าไปพิจารณาเนื้อหาแห่งคดีไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบถึงความมีอยู่ของเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีในทางแบบพิธี หรือแม้แต่เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีในทางเนื้อหา ดังนั้น ในการชี้ขาดว่ามีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีในทางแบบพิธีหรือไม่นั้น ศาลไม่ต้องการเข้าไปสู่ลักษณะทางด้านเนื้อหาของคดี แต่สามารถทำการชี้ขาดถึงเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีแบบพิธีได้โดยการตรวจสอบในทางรูปแบบเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากได้กล่าวมาแล้วว่า โครงสร้างทางด้านเนื้อหาไม่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างทางด้านวิธีพิจารณา ในคดีที่ศาลต้องเข้าไปตรวจสอบเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีในทางแบบพิธี เช่น เขตอำนาจศาลเหนือคดีหรือคดีนั้นต้องมีคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย ศาลจะเข้าไป

⁷⁶ *Ibid.* p.146.

⁷⁷ *Ibid.* p.136.

ตรวจสอบในเนื้อหาแห่งคดี แต่ในการเข้าไปตรวจสอบเนื้อหาแห่งคดีเป็นเพียงการชี้ขาดเบื้องต้นว่ามีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีในทางแบบพิธีอยู่หรือไม่และไม่มีทางที่จะเข้าไปวินิจฉัยชี้ขาดเนื้อหาแห่งคดีได้⁷⁸

4. โดยเหตุผลของเรื่องแล้ว เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีเป็นสิ่งซึ่งศาลและคู่ความจะต้องคำนึงถึงเท่าๆกัน

ถ้าคดีนั้นมีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี ศาลมีอำนาจที่จะวินิจฉัยชี้ขาดในเนื้อหาแห่งคดี และคู่ความมีสิทธิที่จะได้รับการคำวินิจฉัยชี้ขาดเช่นกัน⁷⁹ พิจารณาในแง่นี้ ศาลมีอำนาจโดยพลการที่จะชี้ขาดถึงความมีอยู่ของเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี ศาลสามารถที่จะเริ่มการพิจารณาเนื้อหาแห่งคดีได้และจะต้องเข้าไปวินิจฉัยในเนื้อหาแห่งคดี เราเรียกความสัมพันธ์ทางวิธีพิจารณาเห็นว่า ความสัมพันธ์ทางวิธีพิจารณาในทางเนื้อหา (Substantive procedural relationship) ในทางตรงกันข้าม เมื่อคดีนั้นไม่มีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีศาลไม่สามารถเริ่มโครงสร้างทางเนื้อหาได้ ศาลจะต้องทำให้การฟ้องจบลงโดยคำวินิจฉัยชี้ขาดในทางรูปแบบ เราเรียกความสัมพันธ์ของวิธีพิจารณาว่า ความสัมพันธ์ของวิธีพิจารณาในทางรูปแบบ (formal procedural relationship)

คู่ความอาจอ้างว่าคดีนั้นขาดเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีได้ นอกจากปล่อยให้เป็นหน้าที่ของศาลยกขึ้นวินิจฉัยเองแล้ว⁸⁰

5. คำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลในกรณีคดีขาดเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี(หรือมีเงื่อนไขระงับคดี) แบ่งเป็น คำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลกรณีขาดเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีในทางแบบพิธี ศาลต้องมีคำสั่งไม่รับฟ้อง คำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลกรณีขาดเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีในทางเนื้อหา ศาลต้องพิพากษายกฟ้องบนพื้นฐานทางวิธีพิจารณา (คำพิพากษายกฟ้องในที่นี้ หมายถึงกรณีไม่มีการสืบพยาน)

6. เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดี ดังนั้น ในการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดี ศาลต้องกระทำก่อนเปิดการพิจารณาคดี เช่น ศาลจะไม่รับฟ้องเมื่อข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างมาในคำฟ้อง แม้จะเป็นจริงดังฟ้อง การกระทำนั้นก็ไม่ใช่เป็นความผิดอาญา ไม่สามารถ

⁷⁸ *Ibid.* p.142.

⁷⁹ *Ibid.* p.147.

⁸⁰ *Ibid.* p.372 .

ฟ้องคดีนั้นว่าเป็นการกระทำความผิดได้ ดังนั้น การพิจารณาเนื้อหาในเนื้อหาแห่งคดีจึงไม่สามารถเริ่มขึ้นได้ และศาลจะต้องสั่งไม่รับฟ้องโดยไม่มี การเปิดการพิจารณาโดยเปิดเผย⁸¹

คู่ความที่กล่าวอ้างถึงความไม่สมบูรณ์ของเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีก็เช่นกัน ต้องกระทำในชั้นการแถลงเปิดคดีจะเหมาะสมที่สุด⁸²

สรุปได้ว่า ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น ศาลจะตรวจสอบอำนาจดำเนินคดี ก่อนที่จะมีการพิจารณาเนื้อหาแห่งคดี คือ ก่อนการสืบพยานหรือในกรณีที่ขาดเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีในระหว่างการพิจารณา เช่น การถอนฟ้อง (มาตรา 257 ถอนฟ้องได้ก่อนมีคำพิพากษา ศาลชั้นต้น) ศาลต้องมีคำสั่งจำหน่ายคดีในทันที⁸³

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดี ได้แก่ คำวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับเรื่องเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี มาตรา 337-339 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น ซึ่งคำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องอำนาจดำเนินคดีนั้นแตกต่างกันไปตามประเภทของเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี⁸⁴

มาตรา 337 “ ศาลต้องมีคำพิพากษายกฟ้อง ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อคดีนั้นมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว

นอกจากจะไม่มี ความจำเป็นสำหรับการพิจารณาโครงสร้างในส่วนเนื้อหาใหม่แล้ว ยังทำให้การชี้ขาดในเวลาต่อมาเสียไปด้วย ตามหลักการเปลี่ยนแปลงไม่ได้ของกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย แต่ Res judicata จำกัดเฉพาะคำตัดสินชี้ขาดในทางเนื้อหาที่เป็นที่สุด (Finality of substantive decision) เช่น คำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ (Judgments of guilt or innocence) โดยคำชี้ขาดที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาที่เกี่ยวกับเนื้อหา เช่น คำพิพากษายกฟ้องบนพื้นฐานทางวิธีพิจารณา (Judgments of acquittal on procedural grounds)

(2) เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษหรือคำสั่งที่ออกมาภายหลังบังคับแก่การกระทำความผิด

(3) เมื่อมีกฎหมายนิรโทษกรรม

เมื่อมีกฎหมายนิรโทษกรรมก็ไม่มีประโยชน์สาธารณะที่จะดำเนินคดีต่อไป

(4) เมื่อคดีขาดอายุความ ”

⁸¹ *Ibid.* p.384.

⁸² *Ibid.* p.372.

⁸³ *Ibid.* p.372.

⁸⁴ *Ibid.* p.146.

เมื่อคดีขาดอายุความ ไม่เพียงแต่เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาในส่วนโครงสร้างทางด้านเนื้อหาที่ไม่จำเป็น แต่การพิจารณาเนื้อหาแห่งคดียังขัดต่อวัตถุประสงค์ของเรื่องอายุความด้วย⁸⁵

มาตรา 338 “ ศาลต้องไม่รับฟ้องโดยทำเป็นคำพิพากษา ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อศาลไม่มีเขตอำนาจ
- (2) เมื่อมีการถอนฟ้อง (การฟ้องคดีใหม่ต้องห้ามตามมาตรา 340)

เมื่อศาลสั่งจำหน่ายคดี ผลของการถอนฟ้อง คือ เมื่อมีคำสั่งเป็นที่สุดแล้วจะฟ้องความผิดนั้นได้เมื่อมีพยานหลักฐานใหม่อันเกี่ยวแก่คดี)

- (3) เมื่อคดีหนึ่งฟ้องต่อศาลแล้ว การฟ้องคดีเดียวกันต่อศาลเดียวกันนั้นอีก

เมื่อฟ้องคดีไปแล้วในระหว่างพิจารณาต้องไม่มีการฟ้องคดีเดียวกันนั้นอีก มิฉะนั้นคดีหลังมีเงื่อนไขระงับคดี⁸⁶

(4) เมื่อวิธีพิจารณาสำหรับการฟ้องคดีเป็นอันใช้ไม่ได้ โดยเหตุที่ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติ ของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ”

วิธีพิจารณาที่ก่อโดยการฟ้องคดีจะต้องมีผลทางกฎหมายและชอบด้วยกฎหมาย การฟ้องคดีจะไม่มีผลเพราะไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จะเท่ากับขาดเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีในทางแบบพิธี เพราะในคดีที่ต้องมีคำร้องทุกข์เป็นเงื่อนไขของความมีผลทางกฎหมายของการฟ้องคดี ถ้าฟ้องคดีโดยไม่มีคำร้องทุกข์หรือถอนคำร้องทุกข์ในภายหลัง (มาตรา 237 วรรค 1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น) การฟ้องคดีจะไม่มีผลทางกฎหมายและถือว่ามีเงื่อนไขระงับคดี⁸⁷ หรือมีการฟ้องคดีผิดตัว ศาลต้องพิพากษายกฟ้อง แต่ถ้ามีการวินิจฉัยชี้ขาดในเนื้อหาแห่งคดี คำพิพากษานั้นก็มีผลผูกพันตามกฎหมายได้⁸⁸

มาตรา 339 “ ศาลต้องมีคำสั่งไม่รับฟ้องโดยทำเป็นคำสั่ง ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อมีการตั้งฟ้อง ตามมาตรา 271 วรรคสอง

เมื่อมีการฟ้องคดีแล้ว ถ้ามิได้ส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยภายในเวลาที่กำหนด

(มาตรา 271(2)) ถือว่าการฟ้องนั้นไม่มีผลตามกฎหมาย

- (2) เมื่อตามข้อหาในคำฟ้อง แม้จะเป็นจริงดังฟ้อง ก็ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายใด

⁸⁵ *Ibid.* p.145.

⁸⁶ *Ibid.* p.143.

⁸³ *Ibid.* p.143.

⁸⁸ *Ibid.* p.100.

(3) เมื่อมีการถอนฟ้อง

(4) เมื่อจำเลยตายหรือเมื่อไม่มีสภาพบุคคลตามกฎหมาย

ความสามารถของจำเลยตามมาตรา ๖๖ ไม่ใช่ “ความสามารถในทางกายภาพ” ความสามารถ
กายภาพไม่ใช่เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี⁸⁹

(5) เมื่อศาลห้ามพิพากษาคดีตามบทบัญญัติมาตรา 10 หรือ มาตรา 11

คือ เมื่อมีการฟ้องคดีเดียวกันในหลายศาล

คำสั่งศาลตามวรรคก่อน สามารถอุทธรณ์ได้ทันที (Kokoku)

คำวินิจฉัยชี้ขาดของศาล แบ่งเป็น

(1) คำพิพากษาสุดท้าย (Final Adjudication)

(2) คำวินิจฉัยชี้ขาดก่อนคำพิพากษาสุดท้าย (Adjudication prior to Final Adjudication)

คำวินิจฉัยชี้ขาด แบ่งประเภทได้เป็น

(1) Judgment เป็นคำวินิจฉัยชี้ขาดที่กระทำโดยศาลโดยมีการสืบพยาน คำพิพากษา
สุดท้ายที่สำคัญทั้งหมดต้องกระทำในรูปคำพิพากษา

(2) Decision เป็นคำวินิจฉัยชี้ขาดที่กระทำโดยศาลเช่นกัน แต่ไม่จำเป็นต้องมีการสืบพยาน

(3) Order เป็นคำวินิจฉัยชี้ขาดที่กระทำโดยผู้พิพากษา และไม่ต้องมีการสืบพยาน

ถ้าศาลประกอบด้วยองค์คณะผู้พิพากษาคนเดียว คำวินิจฉัยชี้ขาดที่ผู้พิพากษากระทำใน
ฐานะที่เป็นศาลจะเป็น Judgment หรือ Decision ไม่ใช่ Order⁹⁰

คำวินิจฉัยชี้ขาดในทางวิธีพิจารณา หรือการตรวจสอบอำนาจดำเนินคดีเหล่านี้ มี
สภาพเด็ดขาดทางกฎหมายแตกต่างจาก “คำพิพากษาในเนื้อหาแห่งคดี” กล่าวคือ คำ
วินิจฉัยชี้ขาดในเนื้อหาแห่งคดี (a substantive adjudication) เป็นการชี้ขาดในเนื้อหาแห่งคดีว่า
จำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ถ้าคดีนั้นมีเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี ศาลต้องพิจารณาในเนื้อหา
แห่งคดีเพื่อคำชี้ขาดที่ชัดเจนว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์เสมอ⁹¹

คำวินิจฉัยชี้ขาดในเนื้อหาแห่งคดีนี้ย่อมมีสภาพเด็ดขาดทางกฎหมายในทางเนื้อหา ส่วนคำ
วินิจฉัยชี้ขาดในทางวิธีพิจารณา ซึ่งแบ่งเป็น

1) คำวินิจฉัยในทางวิธีพิจารณาแท้ๆ เช่น คำสั่งไม่รับฟ้อง (Decision like a dismissal of
the prosecution) จะไม่มีสภาพเด็ดขาดทางกฎหมายในทางเนื้อหา

⁸⁹ *Ibid.* p.143.

⁹⁰ *Ibid.* p.243 ft.9.01 (7).

⁹¹ *Ibid.* p.243.

2) คำพิพากษายกฟ้องบนพื้นฐานทางวิธีพิจารณา (Acquittal on procedural ground) เช่น คำพิพากษายกฟ้องเนื่องจากคดีขาดอายุความ (มาตรา 337(4))หรือมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว (มาตรา 337(1)) แม้จะเป็นคำวินิจฉัยชี้ขาดในทางวิธีพิจารณา แต่มีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางด้านเนื้อหา ดังนั้น คำพิพากษายกฟ้องบนพื้นฐานทางวิธีพิจารณา ซึ่งเป็นคำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีอย่างหนึ่ง จะมีสภาพเด็ดขาดทางกฎหมายในทางเนื้อหาเหมือนคำวินิจฉัยชี้ขาดในทางเนื้อหาด้วย เนื่องจากมีหลักในเรื่องการห้ามดำเนินคดีซ้ำ (*ne bis in idem*) เข้ามาเกี่ยวข้อง⁹²

---

⁹² *Ibid.* p.241.